

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak (sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z powództwa S. S.

przeciwko Skarbowi Państwa - Izbie Administracji Skarbowej w Białymstoku
o odprawę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 września 2024 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku
z dnia 31 lipca 2023 r., sygn. akt V Pa 23/23,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania oraz
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Jolanta Frańczak Bohdan Bieniek Dawid Miąsik

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 22 lutego 2023 r. oddalił
powództwo S. S. przeciwko Skarbowi Państwa - Izbie Administracji Skarbowej w

Białymstoku o zapłatę kwoty 36.065,94 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 czerwca 2017 r. tytułem odprawy związanej ze zwolnieniem ze służby oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2.700 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód od dnia 1 marca 2017 r. pełnił służbę w Izbie Administracji Skarbowej w Białymstoku. Pismem z dnia 11 maja 2017 r. zaproponowano powodowi zatrudnienie w ramach korpusu służby cywilnej tej Izby w oparciu o umowę o pracę na czas nieokreślony na stanowisku starszego eksperta skarbowego w pełnym wymiarze czasu pracy, począwszy od dnia 1 czerwca 2017 r. Powód propozycję tę przyjął i jego stosunek służby uległ przekształceniu w stosunek pracy na zaproponowanych mu warunkach. W związku ze zwolnieniem ze służby powód domagał się od pozwanego odprawy w kwocie 36.065,94 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd Rejonowy oddalił powództwo jako nieuzasadnione. W ocenie Sądu Rejonowego ustawodawca nie ustanowił regulacji prawnych przyznających prawo do odprawy pieniężnej w przypadku, gdy funkcjonariusz otrzymuje propozycję zawarcia umowy o pracę i tę propozycję przyjmuje, ponieważ dochodzi wówczas do kontynuacji zatrudnienia. Decydujące jest to, że powód nie utracił możliwości zarobkowania w ramach aktywności zawodowej, jego więź prawna z podmiotem zatrudniającym jest kontynuowana i uzyskuje on środki do życia. W przypadku osób, do których zastosowano konstrukcję przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy, prawo do odprawy jest natomiast wyłączone z mocy art. 174 ust. 12 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 615, dalej jako ustawa o KAS), który stanowi, że w takiej sytuacji nie ma zastosowania art. 250 tej ustawy. Odprawa przewidziana w art. 250 ustawy o KAS jest jednorazowym świadczeniem związanym z definitywnym ustaniem zatrudnienia, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca.

Sąd Okręgowy w Białymstoku, po rozpoznaniu apelacji wywiezionej przez powoda, wyrokiem z dnia 31 lipca 2023 r. oddalił apelację i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności od dnia 8 sierpnia 2023 r. do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy przyjął za własne ustalenia faktyczne, jak i ocenę prawną wyrażoną przez Sąd pierwszej instancji, a mianowicie, że w przypadku powoda doszło do przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy na mocy art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948 ze zm., dalej jako ustawa wprowadzająca), zgodnie z którym w przypadku przyjęcia propozycji zatrudnienia, z dniem określonym w propozycji, dotychczasowy stosunek służby w służbie przygotowawczej albo stałej - przekształca się odpowiednio w stosunek pracy na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony albo określony. Powołując się na uchwałę siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 1 lipca 2019 r., I OPS 1/19 (LEX nr 2688160), Sąd Okręgowy stwierdził, że następstwem cytowanego uregulowania jest ustanie dotychczas istniejącego stosunku służbowego i powstanie nowego stosunku prawnego, tj. stosunku pracy. Do tego przekształcenia dochodzi na mocy zgodnego oświadczenia woli organu i dotychczasowego funkcjonariusza i nie jest potrzebne wcześniejsze wygaszenie dotychczasowego stosunku służby w służbie przygotowawczej albo stałej, aby mogło do niego dojść. Przeciwnie, następstwem tego przekształcenia jest faktyczne zakończenie dotychczasowego stosunku służbowego. Tymczasem dochodzona przez powoda jednorazowa odprawa z tytułu zwolnienia ze służby, stosownie do art. 250 ust. 4 ustawy o KAS, przysługuje funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej KAS. Z powołanego przepisu wynika więc, że prawo do tej odprawy przysługuje tym funkcjonariuszom, którzy zostali zwolnieni ze służby w konkretnych okolicznościach, tj. w związku ze zniesieniem lub reorganizacją nowo utworzonych jednostek organizacyjnych KAS. Jego regulacja nie obejmuje zatem funkcjonariuszy, których stosunki służbowe, tak jak powoda, wygasły lub uległy przekształceniu na podstawie art. 170 ust. 2 ustawy wprowadzającej. Ponadto zmian organizacyjnych w ramach całej administracji skarbowej wynikających z reformy wdrażanej przepisami ustawy wprowadzającej nie można uznać za reorganizację jednostki organizacyjnej KAS w rozumieniu art. 250 ust. 4 ustawy o KAS. Ustawa wprowadzająca nie dokonała bowiem reorganizacji ani likwidacji jednostek organizacyjnych KAS, lecz dopiero je utworzyła. W związku z powyższym zmiany w „strukturze zatrudnieniowej” były

skutkiem tworzenia i organizacji jednostek organizacyjnych KAS, a nie ich reorganizacji, co stanowiłoby uzasadnienie do wypłaty odprawy.

Zdaniem Sądu Okręgowego do powoda nie ma także zastosowania art. 170 ust. 1 w związku z art. 170 ust. 3 i 4 ustawy wprowadzającej. Stosownie do art. 170 ust. 1 tej ustawy stosunki pracy osób zatrudnionych w jednostkach KAS oraz stosunki służbowe osób pełniących służbę w jednostkach KAS wygasają: 1) z dniem 31 sierpnia 2017 r., jeżeli osoby te w terminie do dnia 31 maja 2017 r., nie otrzymają pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby; 2) po upływie 3 miesięcy, licząc od miesiąca następującego po miesiącu, w którym pracownik albo funkcjonariusz złożył oświadczenie o odmowie przyjęcia propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby, jednak nie później niż dnia 31 sierpnia 2017 r. Wygaśnięcie stosunku służbowego w okolicznościach wymienionych w cytowanym przepisie traktowano jako zwolnienie ze służby (art. 170 ust. 3 tej ustawy), a pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1799 ze zm.), która w art. 163 ust. 4 przewiduje, że funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej, przysługuje odprawa na zasadach i w wysokości określonych w ust. 1-3 art. 163 (art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej).

A zatem zdaniem Sądu Okręgowego cytowane przepisy art. 170 ustawy wprowadzającej odnoszą się wyłącznie do tych funkcjonariuszy, którzy nie otrzymali pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia oraz tych, którzy złożyli oświadczenie o odmowie przyjęcia propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby. Tylko przywidziany w art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej sposób wygaśnięcia stosunku służbowego funkcjonariusza traktuje się jak zwolnienie ze służby (art. 170 ust. 3), który daje prawo do odprawy w związku z wygaśnięciem dotychczasowego stosunku służby (art. 170 ust. 4). Powód nie mieści się w żadnej z grup wymienionych w art. 170 ust. 1 tej ustawy, skoro jako funkcjonariusz Służby Celno-Skarbowej przyjął otrzymaną w dniu 11 maja 2017 r. pisemną propozycję określającą nowe warunki jego zatrudnienia w ramach korpusu służby cywilnej na podstawie art. 165 ust. 7 ustawy wprowadzającej i od dnia 1 czerwca 2017 r. stał się pracownikiem

cywilnym w trybie art. 171 ust. 1 pkt 2 tej ustawy. Jakkolwiek stosunek służbowy powoda ustał, to nie doszło do tego w wyniku zwolnienia powoda ze służby tylko na skutek przekształcenia jego stosunku służbowego w stosunek pracy, o którym mowa w art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy wprowadzającej. Sąd Okręgowy podkreślił, że art. 174 ust. 12 ustawy o KAS wyłącza prawo do odprawy w przypadku osób, do których zastosowano konstrukcję przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy. Dochodzona przez powoda odprawa jest zaś jednorazowym świadczeniem związanym z definitywnym ustaniem zatrudnienia, o charakterze socjalnym, gdyż ma rekompensować utratę pracy. Tymczasem powód w wyniku wygaśnięcia jego stosunku służbowego nie stracił źródła zarobkowania, gdyż kontynuuje zatrudnienie w ramach stosunku pracy. Funkcjonariusze, którym przedstawiono propozycję zatrudnienia posiadają nieprzerwanie wynagrodzenie i stabilne utrzymanie stosunku pracy. Reasumując, w ocenie Sądu Okręgowego, „ucywilniony” funkcjonariusz nie należy do kategorii osób uprawnionych do odprawy określonej w art. 250 ust. 4 ustawy o KAS. Stosunek służbowy takiego funkcjonariusza ustał na skutek przekształcenia (z mocy art. 170 ust. 2 tej ustawy) w stosunek pracy, a przekształcenie to – stosownie do art. 174 ust. 10 tej ustawy – traktowane jest jak zwolnienie ze służby. W przypadku osób, do których zastosowano konstrukcję tego przekształcenia art. 174 ust. 12 ustawy o KAS wyłącza prawo do odprawy.

Powód w całości zaskarżył skargą kasacyjną wyrok Sądu Okręgowego, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenia przez Sąd Najwyższy co do *meritum* sprawy przez zasądzenie na jego rzecz kwoty 36.065,94 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 1 czerwca 2017 r., zgodnie z żądaniem pozwu oraz zasądzenia od pozwanego zwrotu kosztów postępowania (w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych) za postępowanie przed Sądem Najwyższym.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie art. 170 ust. 1, 3 i 4 w związku z art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy wprowadzającej, przez błędną wykładnię i przyjęcie, że skarżący nie ma statusu funkcjonariusza zwolnionego z służby (jego stosunek służbowy nie ustał, tylko uległ „przekształceniu”) i w związku z tym nie przysługuje mu (tak w drodze bezpośredniego stosowania przepisu jak i w drodze wykładni *per analogiam*) świadczenie pieniężne należne odpowiednio w związku z likwidacją

urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy uchylanej przez ustawę wprowadzającą w art. 159 pkt 3 (tj. ustawy o Służbie Celnej) w sytuacji, gdy prawidłowe rozumowanie powinno prowadzić do wniosku, że wskazane świadczenie pieniężne jest skarżącemu należne (został on zwolniony z służby).

Z ostrożności procesowej skarżący zarzucił także naruszenie art. 250 ust. 4 w związku z art. 174 ust. 10 i 12 ustawy o KAS, przez jego niezastosowanie wskutek błędnej wykładni, że art. 174 ust. 10 i 12 tej ustawy skutecznie (przez swoje bezpośrednio literalne zapisy) wyłączają możliwość zapłaty odprawy osobom, co do których zastosowano konstrukcję przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy w 2017 r., podczas gdy przepisy te weszły w życie od dnia 1 stycznia 2018 r. i nie mogą działać wstecz, zwłaszcza wobec braku specjalnej regulacji intertemporalnej i tym samym apelacja nie mogła być z tego powodu oddalona.

Skarżący podniósł, że w rozpoznawanej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a mianowicie, czy art. 250 ust. 4 ustawy o KAS może być samodzielną podstawą wypłaty odprawy w związku z zakończeniem przez funkcjonariusza służby stałej wskutek przyjęcia propozycji pracy na podstawie umowy o pracę?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany reprezentowany przez Prokuratorię Generalną wniósł o oddalenie skargi oraz zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zawiera usprawiedliwione zarzuty, co skutkuje uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania. W rozpoznawanej sprawie, wobec braku oparcia skargi kasacyjnej na podstawie naruszenia przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy, zakres kognicji Sądu

Najwyższego wyznaczają wyłącznie zarzuty podniesione w ramach kasacyjnej podstawy naruszenia prawa materialnego. Dotyczą one błędnej wykładni art. 170 ust. 1, 3 i 4 w związku z art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy wprowadzającej.

Przypomnieć zatem trzeba, że stosownie do art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej stosunki pracy osób zatrudnionych w jednostkach KAS, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 2, 3 i 6 ustawy o KAS, oraz stosunki służbowe osób pełniących służbę w jednostkach KAS, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1, 2, 3 i 6 tej ustawy, wygasają: 1) z dniem 31 sierpnia 2017 r., jeżeli osoby te w terminie do dnia 31 maja 2017 r., nie otrzymają pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby; 2) po upływie 3 miesięcy, licząc od miesiąca następującego po miesiącu, w którym pracownik albo funkcjonariusz złożył oświadczenie o odmowie przyjęcia propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby, jednak nie później niż dnia 31 sierpnia 2017 r. Według art. 170 ust. 3 ustawy wprowadzającej, w przypadkach określonych w art. 170 ust. 1, wygaśnięcie stosunku służbowego funkcjonariusza traktuje się jak zwolnienie ze służby. Stosownie zaś do art. 170 ust. 4 tej ustawy, pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy o Służbie Celnej, która w art. 163 ust. 4 przewiduje, że funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej, przysługuje odprawa na zasadach i w wysokości określonych w ust. 1-3 art. 163. Z kolei art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy wprowadzającej stanowi, że w przypadku przyjęcia propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby, z dniem określonym w propozycji, dotychczasowy stosunek służby w służbie przygotowawczej albo stałej przekształca się odpowiednio w stosunek pracy albo służby w Służbie Celno-Skarbowej, odpowiednio na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony albo określony, mianowania do służby przygotowawczej albo służby stałej.

Sąd Okręgowy dokonując wykładni cytowanych wyżej przepisów odmówił skarżącemu dochodzonej odprawy z tytułu zwolnienia ze służby, argumentując to tym, że ustanie stosunku służbowego skarżącego nie nastąpiło w drodze zwolnienia, z którym ustawa wiąże wypłatę tego świadczenia, lecz w drodze przekształcenia w stosunek pracy, o którym mowa w art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy wprowadzającej, w

związku z przyjęciem przez niego propozycji nowych warunków zatrudnienia w ramach korpusu służby cywilnej na podstawie umowy o pracę. Tym samym, w ocenie Sądu Okręgowego, przekształcenie stosunku służbowego skarżącego w umowę o pracę nie oznaczało jego definitywnego zakończenia.

Taka wykładnia wyżej wymienionych przepisów jest jednak sprzeczna z ich jednolitą wykładnią przyjętą w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Otóż w uchwale z dnia 6 lutego 2024 r., III PZP 2/23 (OSNP 2024 nr 7, poz. 69), Sąd Najwyższy stwierdził, że funkcjonariuszowi służby celnej, który zgodnie z art. 165 ust. 3 ustawy wprowadzającej stał się funkcjonariuszem Służby Celno-Skarbowej pełniącym służbę w jednostkach KAS i który następnie przyjął propozycję, o jakiej mowa w art. 165 ust. 7 tej ustawy, określającą nowe warunki zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, stając się zgodnie z art. 171 ust. 1 tej ustawy pracownikiem zatrudnionym w KAS na podstawie umowy o pracę, przysługuje - w związku z zakończeniem służby - prawo do odprawy pieniężnej. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, że koncepcja „przekształcenia” administracyjnoprawnego stosunku służby w stosunek pracy przedstawiona przez Naczelny Sąd Administracyjny w powołanej przez Sąd Okręgowy uchwale z dnia 1 lipca 2019 r., I OPS 1/19, została odrzucona w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym jednolicie przyjęto, że w zaistniałej sytuacji dochodzi do ustania stosunku służbowego i nawiązania w jego miejsce stosunku pracy. I tak, w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19 (OSNP 2020 nr 7, poz. 63) oraz w postanowieniu z dnia 4 lutego 2021 r., II PSKP 6/21 (LEX nr 3117767), wskazano, że - zawierając umowę o pracę - strony stosunku służbowego jednocześnie przyjmują, iż ulega zakończeniu dotychczasowy administracyjnoprawny stosunek służbowy funkcjonariusza służby celno-skarbowej. Nie jest to jednak „przekształcenie”, w którym nowy stosunek pracy zastępuje poprzedni (przykładowo jak w odnowieniu z art. 506 k.c.), lecz sytuacja, w której poprzedni stosunek służby ulega zakończeniu i strony zawierają nowy (odrębny) stosunek prawny (stosunek pracy). Ta zmiana ma u podstaw ukształtowaną ustawą alternatywę, w której istnieje wybór między przyjęciem propozycji zatrudnienia na podstawie umowy o pracę a wygaśnięciem stosunku służbowego. Wybór zatrudnienia pracowniczego nie oznacza zatem, że stosunek służbowy nie kończy się. Ustanie w takiej sytuacji

stosunku służbowego, wynikające w istocie z uzgodnienia, że funkcjonariusz będzie zatrudniony jako pracownik, uzasadnia stwierdzenie, że dochodzi do zwolnienia go z dotychczasowej służby. Mimo zatem tendencji ustawodawcy do „przekształcenia” stosunku służbowego w stosunek pracy, w sytuacji przyjęcia przez funkcjonariusza celnego (celno-skarbowego) propozycji pracy na podstawie umowy o pracę, przyjmując należy, że dochodzi do zakończenia stosunku służby i do nawiązania nowego stosunku pracy. Już w wyroku z dnia 27 kwietnia 2022 r., I PSKP 64/21 (LEX nr 3341009 z glosą J. Jankowiaka, OSP 2023 nr 4, poz. 32), Sąd Najwyższy z jednej strony wykluczył zastosowanie art. 250 ust. 4 ustawy o KAS jako podstawy zasądzenia odprawy w sytuacji „ucywilnienia”, z drugiej strony jednak zwrócił uwagę na możliwość przyjęcia - jako podstawy prawnej przyznania odprawy w takiej sytuacji - prokonstytucyjnej wykładni, uwzględniającej zasadę równości wobec prawa i równego traktowania przez władze publiczne. Sąd Najwyższy stanął zatem na stanowisku, zgodnie z którym, mimo że prawo do odprawy nie wynika wprost z art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej, konieczne jest odstępnie od jego wykładni językowej na rzecz wykładni funkcjonalnej i systemowej. Taka możliwość wynika z analizy orzeczeń Sądu Najwyższego, w których podkreśla się trafnie, że odejście od wyników wykładni językowej jest uzasadnione wtedy, gdy prowadzi ona do absurdu albo do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji lub gdy zachodzi sprzeczność jej wyników z podstawowymi założeniami systemu prawnego albo niemożność jej akceptacji ze względów moralnych lub społecznych (por. np. uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2004 r., III CZP 37/04, OSNC 2005 Nr 3, poz. 42; uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2005 r., I KZP 18/05, OSNKW 2005 Nr 9, poz. 74 i z dnia 23 maja 2012 r., OSNC 2012 Nr 10, poz. 118 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2004 r., V CK 21/04, OSNC 2005 nr 7-8, poz. 137; z dnia 18 stycznia 2008 r., V CSK 351/07, OSNC 2009 Nr 3, poz. 44 lub z dnia 8 maja 1998 r., I CKN 664/97, OSNC 1999 Nr 1, poz. 7). Jak przyjęto w uzasadnieniu uchwały z dnia 6 lutego 2024 r., III PZP 2/23, nie można zgodzić się ze stanowiskiem, że skoro funkcjonariusz nawiązuje stosunek pracy w ramach KAS, to jego sytuacja jest jakościowo lepsza od sytuacji funkcjonariusza, który odrzucił przedstawioną mu propozycję. Sytuacja tych dwóch funkcjonariuszy jest analogiczna w zakresie

wygaśnięcia stosunku służbowego, zarówno jeden, jak i drugi tracą swój status funkcjonariusza Służby Celno-Skarbowej, a w konsekwencji związane z nim przywileje (jak również obowiązki). Kwestia ta nie może być bagatelizowana, pamiętać bowiem należy, że stosunek służby jest stosunkiem prawnym o szczególnym charakterze, powiązany z pewnymi doniosłymi obowiązkami, ale gwarantującym równocześnie pewne szczególne uprawnienia (o różnym charakterze - wynagrodzeniowym, emerytalnym, zaopatrzeniowym czy związanym z posiadaniem stopnia służbowego oraz stabilnością zatrudnienia). W momencie wygaśnięcia stosunku służbowego funkcjonariusz jest tych uprawnień pozbawiany, w dodatku wbrew pewnemu zobowiązaniu państwa, które gwarantowało funkcjonariuszowi stabilizację i w zasadzie dożywotnią możliwość korzystania z uprawnień związanych z pełnioną przez niego służbą. Nie ma przy tym znaczenia, czy po tym wygaśnięciu stosunku służbowego, nawiązywany jest z byłym już funkcjonariuszem stosunek pracy w ramach KAS, czy też zmuszony on jest poszukiwać innej pracy. Wygaśnięcie stosunku służbowego i utrata uprawnień stają się bowiem faktem, zaproponowanie zatrudnienia pracowniczego naturalnie pomniejsza negatywne skutki ekonomiczne po stronie funkcjonariusza, powoduje, że nie musi on poszukiwać zatrudnienia, jednak nie powoduje przywrócenia uprawnień związanych ze stosunkiem służbowym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego akcentuje się ponadto, że odprawa w służbach mundurowych ma charakter gratyfikacji za wieloletnią służbę dla Rzeczypospolitej Polskiej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2015 r., I PK 1/15, LEX nr 1959540). Jest to dodatkowym uzasadnieniem dla jej wypłaty osobie, która w sposób niezawiniony i wbrew swojej woli służbę tę kończy. W przypadku funkcjonariusza, którego służba na skutek przyjęcia zaproponowanych warunków zatrudnienia na stanowisku w ramach korpusu służby cywilnej uległa zakończeniu i który utracił szereg uprawnień składających się na tzw. „prawo do munduru”, konieczne jest zrekompensowanie mu dotychczasowych szczególnych warunków służby związanych z pracą w formacji mundurowej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2023 r., I PSKP 20/22, OSNP 2024 nr 1, poz. 3 czy z dnia 17 października 2023 r., II PSKP 81/22, LEX nr 3616770 i powołane tam orzeczenia). Według cytowanej uchwały III PZP 2/23 to, że ustawodawca nie dostrzegł wskazanych wyżej skutków zaproponowania i przyjęcia

przez funkcjonariusza zatrudnienia na podstawie umowy o pracę na tyle wyraźnie, by przewidzieć *expressis verbis* prawo do odprawy w tego rodzaju sytuacjach, nie oznacza, że prawo takie nie przysługuje. Jest to bowiem przypadek, w którym pewna luka legislacyjna może zostać wypełniona przez sięgnięcie do innych (niż językowa) metod wykładni. A w tym akurat przypadku, zarówno wykładnia systemowa, jak i wykładnia celowościowa dokonywane w oparciu o treść przepisów ustaw wprowadzających KAS, jak również uchylanej ustawy o Służbie Celnej, czy w końcu art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, pozwalają na przyjęcie, że w przypadku wygaśnięcia stosunku służbowego funkcjonariusza Służby Celno-Skarbowej, a następnie nawiązania z nim stosunku pracy na podstawie umowy o pracę funkcjonariuszowi przysługuje również odprawa pieniężna na podstawie art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej w związku ze stosowanym odpowiednio art. 170 ust. 1, 3 i 4 ustawy wprowadzającej. W uchwale zauważono też, że sam fakt nawiązania stosunku pracowniczego ze KAS nie „polepsza” sytuacji byłego funkcjonariusza na tyle, aby uznać, że wyłącza prawo do odprawy, gdyż jego sytuacja nie różni się zasadniczo od sytuacji funkcjonariusza, który przed wygaśnięciem stosunku służbowego znalazł nową pracę i nawiązał stosunek pracy bezpośrednio po wygaśnięciu stosunku służbowego, a przecież w tym drugim przypadku przysługiwała by mu odprawa na podstawie art. 170 ust. 4 tej ustawy.

W świetle przytoczonych wyżej wypowiedzi orzecznictwa uzasadniony okazał się kasacyjny zarzut naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 170 ust. 1, 3 i 4 w związku z art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy wprowadzającej. Ponadto, zasadność zastosowania prokonstytucyjnej wykładni omawianych przepisów potwierdza w sposób niebudzący wątpliwości wprowadzony przez ustawodawcę do ustawy o KAS z dniem 1 stycznia 2018 r. (na mocy art. 20 ust. 3 ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2017 r., poz. 1321) przepis art. 174 ust. 10, zgodnie z którym „przekształcenie stosunku służbowego w stosunek pracy traktuje się jak zwolnienie ze służby w rozumieniu ustawy z dnia

18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) oraz ich rodzin. Funkcjonariusz, którego stosunek służbowy uległ przekształceniu w stosunek pracy, otrzymuje niezwłocznie świadectwo służby”.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

[SOP]

r.g.